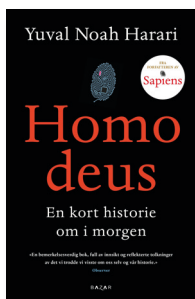

**DEN FORDØMTE
FRIHETEN**
Et oppgjør med
dagens selvrealise-
ringstyranni
KAJA MELSOM

(Gyldendal 2017)

Les intervju med
Kaja Melsom:
– Vi har ikke kvittet
oss tilstrekkelig med
religion (10478)

**HOMO DEUS
EN KORT HISTORIE
OM I MORGEN**
YUVAL NOAH HARARI

(Bazar forlag 2017)

Nok frihet nå?

Hva skjer med oss når lykke og det gode liv knyttes til ubegrenset frihet og en evig streben etter mer selvrealisering? Og hva slags frihet er det egentlig vi forsøker å realisere? Dette er noen av spørsmålene Kaja Melsom forfølger i denne boka. Her underlegges det moderne frihetsidealet en slags dekonstruksjon. Forfatteren hevder at i dagens samfunn er ikke frihet bare en sentral verdi, men også en moralsk fordring smidd over en individualistisk lest: Samfunnet forventer lite av oss bortsett fra at hver enkelt benytter friheten i sin individuelle streben etter å finne og realisere sitt unike potensial. I kombinasjon med en konkurranseorientert tidsånd og en overflod av valgmuligheter gir dette grobunn for noen særegne utfordringer. Presset om å treffe det riktige valg har kanskje aldri vært større. Samtidig har det å falle til ro med det en faktisk velger kanskje aldri vært vanskeligere.

Byrden av moderne selvrealisering gir seg også utslag i skammens moderne uttrykk.

Når friheten knyttes til det å fullbyrde egen unikheter kan vi ikke lenger nøye oss med å realisere «det alminnelige» uten en viss nederlagsfølelse. Samtidig blir det stadig vanskeligere å føle at en har oppnådd *nok*. Målt opp imot et uavgrensbart frihetsideal er vi alle mer eller mindre underrealiserte.

MELSOM ØNSKER å opplyse oss gjennom å løfte frem gapet mellom ideal og realitet, og realiteten er ifølge henne at mange av oss sliter med å håndtere den moderne friheten. Det blir simpelthen for mye av den, noe som gjør at vi tyr til ulike fluktstrategier som har til felles at de begrenser mulighetsrommet gjennom å tilby struktur, retning og mening. Både det moderne, hyperaktive foreldreskap (hvor en overinvesterer i barna), og dagens helse- og treningsideologi (hvor en gjerne loggfører egen fremgang) fremstår for forfatteren som moderne løsninger på frihetens problem. De er selvvalgte «hamsterbur», som fritar indivi-

det fra hele tiden å følge sin egen indre unike stemme.

MELSOM HAR SKREVET en lettlest bok med tematisk tyngde. Noe av bokens styrke er dens eksistensielle anslag. Forfatteren bruker klassiske frihetsfilosofier som sparringpartnere, noe som gir frihetsbegrepet litt tiltrengt kontekst, all den tid «frihet» i samfunnsdebatten gjerne hylles og resirkuleres på en ureflektert måte.

Boken er sterkere på analyse enn på konkrete løsninger. Den gir ikke «nyttige verktøy for å komme til bunns i gjennomgripende problemer», slik omslaget lover. Men bokens perspektiv bidrar like fullt til en moralsk avlastning for individet gjennom å avprivatisere skammen og gjøre den til en *sammfunnsmessig* størrelse. Slik makter boken å problematisere en samtid hvor individualisme i stadig større grad fremstår som en dominerende og nærmest uangripelig ideologi.

Cecilie Ellefsen

Tankevekkende om framtida

Hva skjer hvis vi virkelig begynner å ta inn over oss at mennesket slett ikke har noen «sjel», og at vi ikke er mer enn et dyr som er bygget opp av de samme atomene og molekylene som alt annet i universet? Samtidig blir maskinene stadig mer intelligente, langt mer intelligente enn oss mennesker, og langt bedre i stand til å fatte gode beslutninger.

Hva skjer når maskinene samtidig blir mer intelligente, som mange science-fiction-forfattere har fantasert om. For det er ikke noen nødvendig kobling mellom bevissthet og intelligens, argumenterer Yuval Noah Harari

i boka *Homo Deus: En kort historie om i morgen*.

Han tegner opp en framtid der vi mennesker i stadig større grad følger rådene til maskinene, ikke fordi vi må, men fordi vi vil. Maskinene gir jo så gode råd. De er mye bedre på å fatte rasjonelle og bredt begrunnede beslutninger enn oss mennesker. Mye av dette er jo i gang allerede.

Harari spør videre hva som skjer når alt dette kobles med stadig økende teknologiske muligheter til å forbedre mennesket – å skape supermennesker. Når slutter vi å være mennesker og går over til å bli

maskiner? Skaper vi da en ny rase mennesker – et Homo deus, et gudemenneske? Hva skjer da med våre ideer om fri vilje og liberale tanker om menneskeverd? Hva skjer med humanismen? Blir alt dette bare forkastede ideer på historiens skraphaug?

Hararis bok er et godt valg hvis du vil lære mer om problemstillinger av denne typen. Anbefales på det varmeste.

Anmeldelsen er basert på den engelske utgaven.

Even Gran